

ПРАЕКТ ЮНІЦКАГА

Імкненне зазірнуць у будучыню — адно з самых спрадвежных, самых зразумелых імкненняў чалавецтва. Якім будзе аблічча нашай планеты год праз сто — дзвесце? Якія крываць энергіі пачинуць выкарыстоўвача нашы патомкі! Якія вынайдуць новыя канструкцыйныя матэрыялы? На-колькі глыбока пранікнуць у абсягі Сусвету?

Імкнучыся зазірнуць у будучыню, што асноўную частку «зямной» вытворчасці прыйдзеца «вынесці» ў космас. Абменяванасць сыварвінных і энергетичных рэурсаў нашай планеты прымусіць чалавецтва выкарыстоўвача не-тры Месяца і астэроідаў. Ужо капі б сёння ўсё насельніцтва Зямлі дасягнула ўзроўню жыцця перадавых краін, то зদабыча сыварвін — расход знергіі давялося з павялічыць прыкладна ў 30 разоў. Але ж адпаведны ўзровень забруджвання і пераграву атмасфера аказаўся б гібелевым для прыроды. Разам з тым у космасе — ва ўмовах бязважкасці, амаль поўнага вакуума, звышнізкіх і звышвыскіх тэмператур большасць тэхналагічных працэсаў змогуць працякаць куды болей эфектуна і эканамічна.

Але якім будзе транспарт, што ажыццёвіць перавозкі па маршруту «Зямля — космас — Зямля»? Ужо вядомыя ракеты! Караблі шматразовага выкарыстання тыпу «Шатл»! Надад ці. Надад дорага абыдуца чалавецтву іх старты, якіх спартрэбіца мільёны і якія безнадзейна забрудзяць атмасферу планеты.

Тады — што?

Арыгінальны агульнапланетны транспартны сродак пранаваў гомельскі інжынер Анатоль Юніцкі.

Імкненне зазірнуць у будучыню жывіца імкненем ствараць будучыню.

Калі мы яе менш спажывам, — ноччу, напрыклад, — а электрастанцы ўсё роўні выпрацоўваюць? Натхнёны ідэямі прафесара Гулія, ён аддаваў перавагу такому накапляльніку знергіі, як махавік. Сабе Юніцкі задаў задачу — павялічыць яго энергаміцтва.

З гэтай мэтай Анатоль мысленна расчлайніў кола махавіка на асобныя кольцы і пачаў — зноў жа ў думках — усё больш павялічваць яго памеры і ўсё больш паскаршаць яго вярчэнне. І раптам зразумеў: калі дыяметр махавіка дасягне дыяметра экватара, а скорасць вярчэння — восьмі кіламетраў у секунду (першай касмічнай касрасці), узімкі накіравана ўверх сіла. А ці нельга выкарыстоўвача яе ў якасці пад'ёмнай? Не ў накапляльніку знергіі, вядома.

А хутка Толя пераканаўся, што ёсьць на свеце населеныя пункты яшчэ большыя за Камарын. Разам з маці і сястрой ён пераезджае ў Казахстан, у горад Джэзказган.

І тут «не адпускае» хлопчыка яго захапленне. Палігонам становіцца вялікі закінуты кар'ер. Двухступенчатыя мадэлі ракет змяняюцца трохступенчатымі. Гэта ўже не дашчыя гульні. Гэта ўжо — плён карпатлівага вывучэння спецыяльнай літаратуры, плён шматгадзінных разважанняў, плён уласных здагадак.

А вось і першы рэалны вынік. На гарадской выставіцы тэхнічнай творчасці школьнікаў дзеючая мадэль касмадрома Толі Юніцкага змайе першае месца. Былі, аднак, і вынікі спадарожнія: пастаянны і нефармальныя заняткі дакладнымі навукамі, без якіх у справе канструявання, як вядома, не абыцціся, зрабілі яго пастаянным удзельнікам гарадскіх і абласных алимпіяд па матэматыцы, фізіцы, хіміі.

Але — скончана школа. Час рабіць рашаючы выбар. Рашаючы? У якім сэнсе? Хто скажаў, што чалавек у семінаўцы гадоў авалявікава павінен раз і на ўсё жыццё вызначыць дакладную схему свайго далейшага развіцця? А потым, хіба вы-

чалавецтва адбрыць і рэалізуе ідэю гомельскага вынаходніка.

Тым жа, хто жадае больш падрабязна пазнаёміцца з гэтым праектам, раім прачытаць артыкулы самога Анатоля ў часопісах «Ізобретатель и рационализатор» (№ 4 за 1982 г.) і «Техника — молодежі» (№ 6 за 1982 г.).

Тое, што ў ім няма нічога тэхнічнай нерэальнага, не адпавядзячага законам фізікі, спецыялісты прызналі ўжо. Вось толькі ці пад сілу чалавецтву ўвасабленне гэтай смелай ідэі ў матэрыяле? Анатоль Юніцкі верыць — пад сілу. Больш таго: лічыць, што ў аглядным будучым (парадку ста гадоў) іншага шляху да масавага асвяшчэння чалавецтвам космасу — няма. Фантастычны маштабы АТС, якія палахаюць? Але калі б выстраішь у адну лінію ўсё аўтамабілі, якія існуюць ужо сёня, гэты ланцужок аперазаў бы экватар 40 разоў.

Неверагодна вялікі расход металу? Але вучоныя падлічылі, што да сярэдзіны будучага стагоддзя сусветная вытворчасць сталі дасягне 3,5 мільярда тон у год. І калі толькі пяць працэнтаў ад гэтага патраціць на АТС — можна пабудаваць яго за пяць гадоў.

Надзвычай вялізная колькасць знергіі, неабходнай для запуску АТС? Але для мас-

чарияжамі АТС, ён і ўвогуле не класічны спаць. А пасля работы — зноў за чарияжамі. Жаданне ўзбройць сваю ідэю на дэйнікі ўсімі дакладных і пераканаўчых разлікоў жывіла яго сілы.

І чым больш бачныя. Анатолю былі перавагі праекта — тым гарачай хадзелася зрабіць яго здабыткам іншых. Ён піша пісымы спецыялістам у галіне касманаўтыкі, неадндычны самэдзіць ў Москву, шукае сустэреч з кампетэнтнымі людзьмі.

Нарэшце праектам зацікаўся часопіс «Ізобретатель и рационализатор». Рэдакцыя прадае рукапіс Юніцкага на рэцензію спецыялістам у га-

бар падыходзячай ВНУ — гэта ўжо зарука паспяховага сама-зацвярджэння?

І Толя Юніцкі едзе ў Цюмень («Сібир. Рамантыка. Жаданне праверыць сябе»). Працуе вучнем электрыка на энергапоездзе, слесарам-сантехнікам у касцельні, рабочым у геолагаразведчай экспедыцыі. Урэшце паступае ў Цюменскі індустрыяльны інстытут на спецыяльнасць «Аўтамабільныя дарогі».

— А як жа ракеты?

— Яны ж былі майм захапленнем. Па-ранейшаму я шмат чытаў аб касманаўтыцы, Сусвеце, астрафізіцы. Але ўпэўненасці, што змага тут скажаць сваё слова, тады не было.

На чацвертым курсе Толя ажаніўся. І неўзабаве сям'я Юніцкіх пераезджае ў Гомель. Аднакурснікі, Галіна і Анатоль пераводзіцца на завочнае аддзяленне Беларускага політэхнічнага інстытута.

Нараджэнне сына. Незнаймай яшчэ работа тэхнікі ў дарожні-будаўнічым трэсце. Абарона дыпломнага праекта. Усё гэта прыйшлося на той першы год жыцця на новым месцы.

Ен стараеца раздзяліць з жонкай яе клопаты аб маленікім. У трэсце, акрамя асноўнай работы, распачынае серую доследу па выкарыстанні мясцовых рэурсаў у будаўніцтве аўтамабільных дарог і па выніках піша артыкул у спецыяльны часопіс. Яго дыпломны праект признаецца лепшым на факультэце, рээнзент запісвае ў анатацыі, што аўтар «павінен займацца навукай».

Аўтар жа tym часам займаецца... складаннем красвордаў, прыдумвае мыла, у сярэдзіну якога быў закладзены змылак з больш танінага і мешні каштоўнага матэрыялу, спрабуе напісаць даведнік па дарожных спецыяльнасцях. Яму неабходна дапоўніць твой уладарнай праце шукаць, вынаходзіць, уласканальваць, якая, напэўна, і завецца творчай выніковай.

Ці не замнога каштоўнай — разумовай і душэўнай — энергіі пайшло на гэтыя пошуки сябе?

— Прымі каменъчык на дарозе жыцця, і жыццё ў чымсьці іншым будзе. Усё ў ім занакамерна, — лічыць сам Анатоль.

Адзін з напрамкаў яго тагачасных пошукаў — спосабы акумулявання энергіі. (Як «накапляць» энергію ў той час,

агульнапланетнага транспартнага сродку) Анатоль Юніцкі.

Такім чынам, мы з вами стаім (а можа, сядзім у спецыяльным зашкільным павільёні) не падалёк ад экватара. І бачым, як у абодва бакі за гарызонтом цягнецца вялізная труба дзесяціметровага дыяметра. (Мы ўжо ведаєм, што яна, гэта труба, апіраючыся на высокую эстакаду, «ахоплівае» ўвесі ўзгорку)

Так, у гэтым, безумоўна, сме-лым праекце няма нічога звышнатуральнага. Але, бадай, ніхто так добра, як сам аўтар, не разумее, колькі з яго ажыцця-леннем звязана і проблема.

Праблем, якія патрабуюць дэлізациі, шматлікіх разлікаў, далейшай адпрацоўкі.

РАМАНТЫК-РЭАЛІСТ

Як вядома, першыя мадэлі паравозаў былі — з зубчастымі коламі. Зубчастымі былі збрэзны і першы рэйкі. Інакш, меркавалася, цягнік не здолеў рухацца наперад. І калі на адным з пасяджэнняў Французскай Акадэміі наукаў прагрэчала працаварабіць іншага кола. І раптам на на-важных вакола кола пачынае расцягвацца, расці. (Мы заўажаем, што корпус яго не су-купны, а сабраны з асобных, тэлескопічна злучаных блокаў).

Нарэшце АТС павіялацца настолькі, што скрываецца за блізкага космаса, дзе па-прагнозах вучоных-футуrolагаў у наступных стагоддзях размешчыцца асноўная частка зямной вытворчасці. З пасажырскіх салонаў АТС людзі прайдзіцца на свае касмічныя апрацоўкі, а з яго багажных адсекаў выгрызецца сывавіні, прадукты, заводскае аўтамабільное

вага асвяшчэння космасу з дапамогай ужо вядомых нам ракет — знергії спартрэбіца ў шмат разоў больш.

І яшчэ. Ніводны з вядомых транспартных сродкаў не можа функцыяніраваць, не забруджваючы навакольнае асяроддзе. АТС Юніцкага, прыпыніў дзеяния якога заснованы на выкарыстанні ўнутраных сіл сістэмы, — экалагічна абсалютна бяспходны. Но ні хімічна, ні энергетычна, ні механічна не ўзаемадзеяйнае з навакольным асяроддзем.

Так, у гэтым, безумоўна, сме-лым праекце няма нічога звышнатуральнага. Але, бадай, ніхто так добра, як сам аўтар, не разумее, колькі з яго ажыцця-леннем звязана і проблема.

Праблем, якія патрабуюць дэлізациі, шматлікіх разлікаў, далейшай адпрацоўкі.

І яшчэ была перамога.

Бо што азначалі публікацыі ў часопісах для іх аўтара? То, што на яго самога ўжо не глядзяць як на дзівака-фантазёра, а яго ідэю лічыць, прынамісі, вартай увагі.

— Вялізний працы каштавала Толі развіць сваю ідэю настолькі, каб яна стала зразумелай іншым, — скажа яго сябар, намеснік загадчыка сектара СКБ Інстытута механікі металаапалімерных сістэм Юрый Іванавіч Пушкароў, сам таленавіты вынаходнік.

— Колькі асабістія я спрачыцца з ім, адговарваў яго! Але ён — упараты.

Даказаў ўсё ж: тэхнічны праект можна ажыццяўіць. А

імкненіе зазірнуць у будучыню — адно з самых спрадвежных, самых зразумелых імкненняў чалавецтва. Якім будзе аблічча нашай планеты год праз сто — дзвесце? Якія крываць энергіі пачинуць выкарыстоўвача нашы патомкі! Якія вынайдуць новыя канструкцыйныя матэрыялы? На-колькі глыбока пранікнуць у абсягі Сусвету?

Імкнучыся зазірнуць у будучыню, што асноўную частку «зямной» вытворчасці нашай планеты прымусіць чалавецтва выкарыстоўвача не-тры Месяца і астэроідаў. Ужо капі б сёння ўсё насельніцтва Зямлі дасягнула ўзроўню жыцця перадавых краін, то здабыча сыварвін — расход знергіі давялося з павялічыць і праграву атмасфера аказаўся б гібелевым для прыроды. Разам з тым у космасе — ва ўмовах бязважкасці, амаль поўнага вакуума, звышнізкіх і звышвыскіх тэмператур большасць тэхналагічных працэсаў змогуць працякаць куды болей эфектуна і эканамічна.

Але якім будзе транспорт, што ажыццёвіць перавозкі па маршруту «Зямля — космас — Зямля»? Ужо вядомыя ракеты! Караблі шматразовага выкарыстання тыпу «Шатл»! Надад ці.

Надад дорага абыдуца чалавецтву іх старты, якіх спартрэбіца мільёны і якія безнадзейна забрудзяць атмасферу планеты.

Тады — што?

Арыгінальны агульнапланетны транспартны сродак пранаваў гом